

XIX ŁĄDZKIE SYMPOZJUM LITURGICZNE *POBOŻNOŚĆ LUDOWA I LITURGIA*

(Łąd n. Wartą, 17 października 2003 r.)

W Wyższym Seminarium Duchownym Księży Salezjanów w Łądzie n. Wartą już po raz dziewiętnasty zorganizowane zostało przez ks. prof. dra hab. Adama Duraka sympozjum liturgiczne. Temat tegorocznego sympozjum brzmiał: *Pobożność ludowa i liturgia*. Sympozjum było jednocześnie jednym z akordów kończących obchody jubileuszu 50-lecia działalności tego Seminarium Duchownego. Tak jak w poprzednich latach i tym razem sympozjum liturgiczne zgromadziło ponad stu dwudziestu uczestników, dla których była to okazja, aby zapoznać się bliżej z zasadami i wskazaniem, jakie podaje Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów w Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii i jak odczytać i wykorzystać ten dokument w naszej polskiej rzeczywistości. Dużą grupę uczestników stanowili już tradycyjnie księża salezjanie, dla których udział w sympozjum był jednym z punktów zorganizowanego dla nich spotkania formacyjnego. Nie zabrakło także przedstawicieli ościennych seminariów zarówno diecezjalnych, jak i zakonnych. Wśród nich wymienić można delegację z seminariów z Włocławka i z Gniezna, kleryków ze Zgromadzenia Misjonarzy św. Rodziny z Kazimierza Biskupiego, kleryków z seminariów salezjańskich z Łodzi i Krakowa. Obecny był też przedstawiciel z Seminarium Ojców Redemptorystów z Tuchowa. Na sympozjum przybyli również przedstawiciele studentów z UKSW w Warszawie.

Otwarcia sympozjum dokonał Rektor seminarium w Łądzie ks. dr Marek Chmielewski, który mówił o zasługach Łądzkich Sympozjów Liturgicznych w procesie formacyjnym, naukowym i kulturotwórczym całego seminarium i środowiska. Ksiądz Rektor, nawiązując do tematu sympozjum, stwierdził, że temat ten nabiera jeszcze innego wyrazu w tym szczególnym miejscu, jakim jest klasztor w Łądzie, gdzie wzajemnie przenikanie się liturgii i pobożności ludowej dostrzec można na każdym niemalże kroku. Podczas słowa otwierającego sympozjum Ksiądz Rektor przywitał prelegentów i zaprosił wszystkich, by dobrze czuli się w gościnnych murach łądzkiego seminarium.

Słowo wstępne wygłosił organizator sympozjum ks. prof. dr hab. Adam Durak, który podziękował poszczególnym prelegentom za wyrażenie zgody na udział w sympozjum i wygłoszenie referatów. Przywitał przybyłych gości i zapoznał zebranych z poszczególnymi punktami sympozjum.

Na pierwszej sesji wygłoszono trzy referaty. Ojciec dr Stanisław Madeja CSSR (WSD CSSR w Tuchowie i Mistrz Nowicjatu) w swoim referacie zatytułowanym *Główne linie teologiczne „Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii”* ukazał w sposób bardzo syntetyczny układ dokumentu. Następnie przedstawił bogaty kontekst historyczny kształtowania się pobożności ludowej i jej powolne odchodzenie od liturgii. Jako jedną z przyczyn przechodzenia ludzi do nabożeństw i odnajdywanie się w pobożności ludowej była zbytnia klerykalizacja liturgii i wprowadzenie gestów i znaków całkowicie niezrozumiałych dla zwykłego człowieka tak, że stawał się on tylko widzem, a nie uczestnikiem liturgii. Ksiądz dr Madeja podał za *Dyrektorium* 10 zasad odnowy i kształtowania właściwej pobożności ludowej. Dokument Kongregacji powinien być ważnym czynnikiem pomagającym weryfikować przejawy i formy pobożności ludowej, by miały one podstawy biblijne, liturgiczne, eklesjalne i nie odciągały człowieka wierzącego od liturgii, ale go do niej prowadziły.

Jako drugi usłyszeliśmy referat ks. prof. dra hab. Jan Przybyłowski (UKSW, WSD Kalisz), który swoje wystąpienie zatytułował *Duszpasterskie wyzwania „Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii”*. Autor ukazał biskupów jako tych, którzy wraz ze swoimi współpracownikami, prezbiterami, diakonami są pierwszymi odpowiedzialnymi za rozwój i właściwy kształt pobożności ludowej w diecezji. Ważnymi współpracownikami biskupa w dziele rozwoju pobożności ludowej w *Dyrektorium* wymienieni są również kustosze sanktuariów i przełożeni męskich i żeńskich zgromadzeń zakonnych, które zawsze były kolebką rozwoju pobożności szerokich mas ludowych. Prelegent dokonał ciekawego rozróżnienia między tym, co jest religijnością a tym co kościelnością. Mamy tego obraz podczas migracji ludności, wówczas najlepiej dostrzega się ten brak pogłębienia i zakorzenienia wiary w życiu. Problemem rozwoju autentycznej, pogłębionej i odnowionej pobożności ludowej jest również niedostateczne przygotowanie i otwartość samych duszpasterzy. Podmiotem pobożności ludowej jest każdy chrześcijanin. Dlatego potrzeba, by rozwój religijności poparty był zdobyczami innych dziedzin wiedzy takimi, jak: antropologia, socjologia, pedagogika, historia. Autor za *Dyrektorium* podaje jako bardzo ważny element pogłębiania pobożności ludowej jej ewangelizację i troskę duszpasterzy o niemieszanie jej z nabożeństwami liturgicznymi. Chronić należy pobożność ludową od wpływów magii, zabobonów, spirytyzmu, dążenia do zemsty i konotacji seksualnych. Książę Profesor podkreślił, że nie należy oddzielać pobożności ludowej od liturgii, ale ukazywać ich wzajemne relacje.

Książę dr Stanisław Araszczuk (WSD Legnica) przedstawił trzeci referat *Język i formy pobożności ludowej*. Swoje wystąpienie zawarł w punktach, które przedstawiały relację odnowy liturgicznej i pobożności ludowej, historyczny rozwój języka i pobożności ludowej, pobożności ludowej w tradycyjnym układzie roku liturgicznego, kult błogosławionych i świętych, modlitwy wstawiennicze za zmarłych, sanktuaria i pielgrzymki jako szczególne formy pobożności ludowej. We wnioskach pastoralnych mogliśmy usłyszeć, że formy pobożności ludowej powinny czerpać z Pisma Świętego, z liturgii, Ojców Kościoła. Pobożność ta powinna zachować swój prosty język, ale wystrzegać się banalności i improwizacji. Odpowiedzialność za formy pobożności ludowej spoczywa na ordynariuszu miejsca.

Po trzecim referacie sprawowana była uroczysta Eucharystia, której przewodniczył i homilię wygłosił ks. dr Zenon Klawikowski, wikariusz inspektorialny Prowincji Piłskiej.

Na sesji popołudniowej dyskutowano nad wygłoszonymi referatami. Następnie referat wygłosił ks. dr Waldemar Pierożek SDB (dyrektor Gimnazjum i LO Towarzystwa Salezjańskiego w Bydgoszczy). Jego wystąpienie było zatytułowane *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii a duszpasterstwo młodzieżowe*. Na początku swojego wystąpienia opisał sytuację młodzieży i jej postawy religijne. Ukazał również próby pomocy młodzieży w lepszym przeżywaniu swojej wiary, w czym w sposób wydatny ma pomóc duszpasterstwo młodzieżowe, które ze swej natury powinno się posiłkować pobożnością ludową, czyli naturalną pobożnością młodego człowieka. Pobożność ludowa odnowiona według zasad *Dyrektorium* stanowi ważną pomoc dla młodzieży w odkrywaniu własnego człowieczeństwa i godności chrześcijańskiej. Pobożność ludowa otwiera nowe formy wyrażania swojej osobowości, swojej relacji do Boga i do drugiego człowieka tak bardzo ważnej dla młodych ludzi.

Drugi referat sesji popołudniowej przedstawił ks. dr Mateusz Matuszewski (WSD Warszawa-Praga) na temat: *Udział wiernych świeckich w nabożeństwach ludowych*. W swoim wystąpieniu podkreślał wzajemną zależność liturgii i pobożności ludowej od samych początków historii chrześcijaństwa, które zawsze było związane z kulturą regionu,

w jakim się rozwijało. Pobożność ludowa rozwijała się niejako równoległe z liturgią i nie stanowiła konkurencji, ale bardziej chęć jej dopełnienia. Szczególny wpływ miała klerykalizacja liturgii, niezrozumiały język, skomplikowana struktura, która utrudniała osobom niewtajemniczonym, czyli zwykłym świeckim, wyrażanie swojej wiary. Szukano nowych form wyrazu i tak powstała pobożność ludowa. Wzajemne przenikanie obu tych nurtów zauważamy w przejmowaniu przez liturgię elementów pobożności ludowej, jak chociażby adoracji krzyża w Wielki Piątek, czy błogosławienia ognia podczas Wigilii Paschalnej oraz kult świętych. Zdarzały się konflikty między pobożnością ludową a liturgią, np. w czasach Oświecenia czy na początku XX w., ale wynikały one raczej z niezrozumienia istoty pobożności ludowej. Już na Soborze Watykańskim II dowartościowano pobożność ludową jako pochodzącą z tego samego źródła co liturgia. Wiek XX jest czasem obudzenia zmysłów, ciała, człowiek odczuwa bardziej niż kiedykolwiek potrzebę wyrażenia się przez gesty, znaki, symbole, pobożne czyny. Pobożność daje człowiekowi poczucie głębokiego uczestnictwa w kulcie poprzez dotknięcie, poniesienie świętego przedmiotu, pocałunek, taniec, procesję. Pobożność ludowa pozwala modlić się całym sobą, całym ciałem, wszystkimi zmysłami. Zarówno po tym referacie, jak i po innych odbyły się bardzo ciekawe i pogłębiające dyskusje, choć ze względu na ograniczenia czasowe nie sposób było na wszystkie pytania szczegółowo odpowiedzieć.

Podsumowania obrad XIX Łądzkiego Sympozjum Liturgicznego dokonał ks. prof. Adam Durak. Dziękując prelegentom i uczestnikom, wskazał na dużą wartość, jaką daje udział w tym sympozjum. Warto w tym miejscu także wspomnieć, że historia Łądzkich Sympozjów Liturgicznych dostępna jest na stronie internetowej <http://republika.pl/adurak>

ks. Zbigniew Adamiak SDB